

9. MEZOPOTAMYA'DA VE ANADOLU'DA EKONOMİK KURUMSALLAŞMA (ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI)

Anadolu'nun tarih çağları Boğazköy'de, Alishar Höyük'te ve Kültepe'de bulunan çivi yazılı tabletlerle başlar (Anadolu dışında çok az sayıda Koloni tableti Assur, Nuzi (Yorgantepe), Mari ve Tel Leilan'da bulunmuştur).

Bu tabletlerin yazıldığı dil, Mezopotamya'da çok geniş bir zaman kesiti içinde konuşulmuş olan ve günümüzdeki Arapça ve İbranice ile aynı dil ailesine giren Akatçanın Eski Assur lehçesidir.

Kullanılan yazı çivi yazısıdır.

Anadolu'da bu tip yazı ve dil ile yazılmış tabletlerin ortaya çıkışı 1881 yılına rastlar. Bu tabletlerin ilk kez antikacılar tarafından eski eser piyasasına sürüldüklerinde buluntu yerlerinin bilinmesi istenmemiştir. Bu nedenle, Kültepe'nin de içinde yer aldığı Kapadokya bölgesi gösterilmiştir. Böylece çeşitli dünya müzelerince satın alınan bu tür tabletler **Kapadokya Tabletleri** adı ile anılmıştır. Bu isim ilk kez 1881'de Kültepe'yi ziyaret eden G.Pinches tarafından kullanılmıştır.

Bu tabletlerin geldiği yerin bulunması ile çeşitli araştırmalar yapılmış, olası buluntu yerinin Kültepe olduğu düşünülmüş ve bu amaçla Kültepe'de kazılar yapılmaya başlanmıştır:

KAPADOKYA BOYALILARI

EĞİTİM AMAÇLI

Kaçak kazılar yoluyla veya XIX. Yüzyılda bilim insanlarının yaptığı kazılar sonunda ortaya çıkardıkları ve M.Ö.III. Bin yılın sonuna tarihlenen, elde yapılmış boya bezekli çanak çömleğe **Kapadokya SeramiĐi** adı verilmiştir.Bu seramiğe bugün Alişar III seramiği adı veriyoruz. Bu tanım, 1930'lu yıllarda Yozgat Alişar höyükte yapılan kazıların buluntularına göre yapılmıştır.

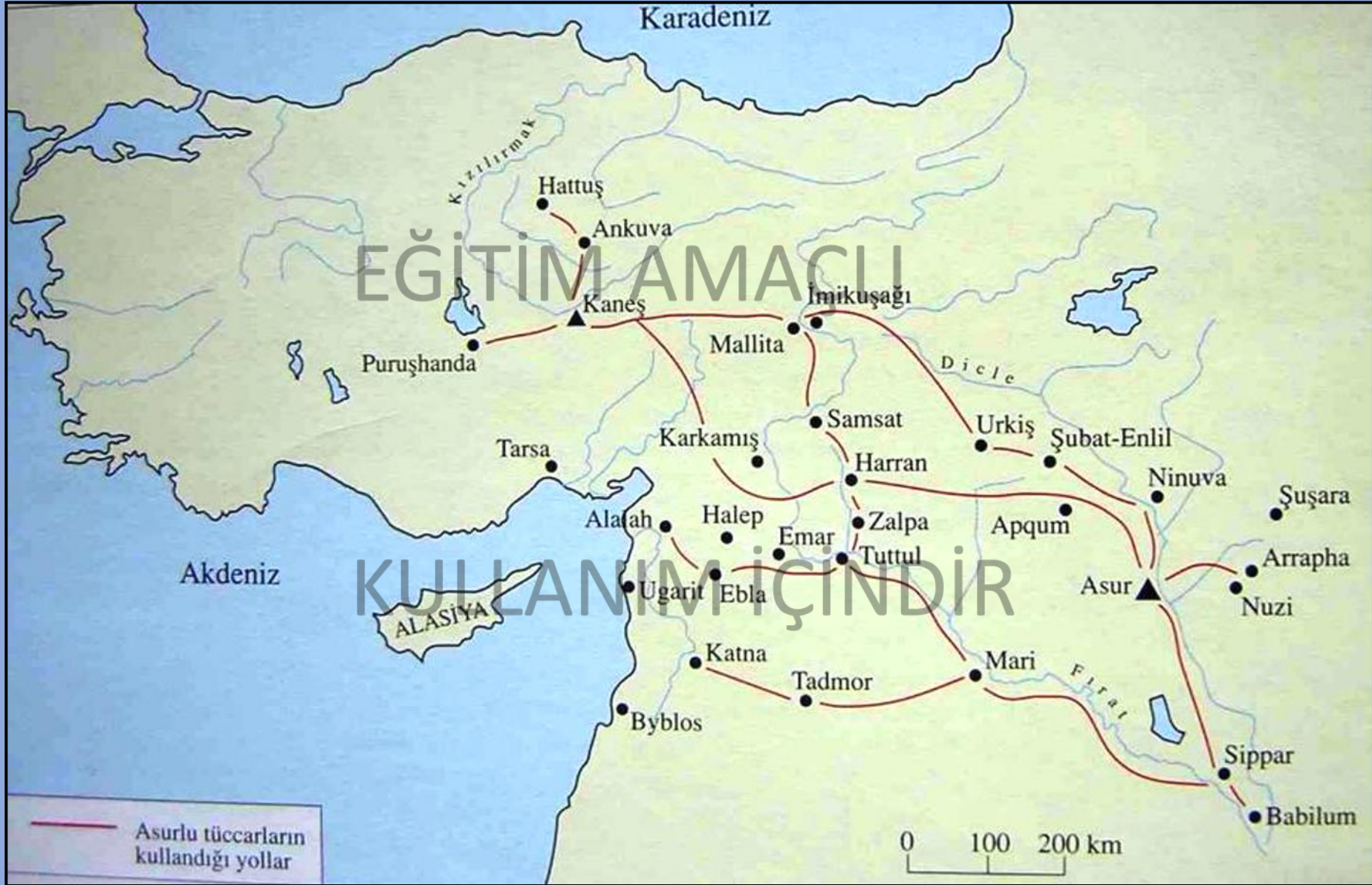
KULLANIM İÇİNDİR

PALEOLİTİK ÇAĞ	M.Ö.400.000-12.000
EPİPALEOLİTİK (MEZOLİTİK)	M.Ö.12.000-10.000
NEOLİTİK	M.Ö.10.000-5500/5000
KALKOLİTİK	M.Ö.5500/5000-3000
TUNÇ ÇAĞLARI	
ESKİ TUNÇ	M.Ö.3000-2000
ORTA TUNÇ	M.Ö.2000-1450/1500
<i>Assur Ticaret Kolonileri Çağı</i>	M.Ö.1950-1750
<i>Eski Hitit Krallığı</i>	M.Ö.1650-1450/1500
GEÇ TUNÇ	M.Ö.1450/1500-1100
<i>Hitit İmparatorluk Dönemi</i>	M.Ö.1450/1500-1200/1100
DEMİR DEVRİ	M.Ö.1100-330
<i>Urartu, Geç Hitit ve Frig</i>	

Kültepe'de bulunan tabletlerden Mezopotamya'nın Assur kentinden (bugünkü Kalat Şergat) tüccarlar, M.Ö.19. ve 18. yüzyıllarda Kültepe ile Anadolu'nun birçok kentinde ticaret merkezleri kurmuşlar ve iyi örgütlenmiş bir pazar ağı gerçekleştirmişlerdir.

Bu dönemde Anadolu'da henüz bir merkezi yönetim ve idare mevcut değildi. Kent beylikleri çevresinde veya yakınında kurulan “**Karum**” isimli (Assurca Liman veya Rıhtım) yerleşmelerde ticari işlemler gerçekleştiriliyordu. Karumlar büyük boyutlu ticaret merkezleri olup, daha küçük olanlarına “**Wabartum**” adı verilmişti (Anlamı : misafir. Assurca ubrum/wabrum sözcüğünden üretilmiştir). Bunlar daha küçük boyutlu, geçici ticaret merkezleri olmalıdır.

Asurlu tüccarların yanı sıra Kuzey Mezopotamyalı, Kuzey Suriye ve Anadolu tüccarlar da ticarete yer almıştır.





KOLONİ DÖNEMİ TİCARET YOLLARI



EĞİTİM AMAÇLI

KULLANIM İÇİNDİR

Söz konusu ticaret ağıını oluşturan Karumlar, II. kat ile çağdaş belgelerde 10; I. kat ile çağdaş olanlarda 4 adettir.

Wabartumlar ise II. Tabaka belgelerinde 10; I. tabaka belgelerinde 2 tanedir.

Karumların arasında en önemli olanı ve en çok yazılı belge bulunanı Kaneş Karumu'dur.

KÜLTEPE
(KANIŞ KARUM)

KÜLTEPE'DE KAZI YAPANLAR

* 1893-94 yıllarında İlk kazı Fransız E.Chantre tarafından yapıldı (iki mevsim). Fakat kazıları sırasında herhangi bir yazılı belge bulamadı.

* 1906'da H.Winckler-H.Grothe sondajlar gerçekleştirdi (birkaç gün).

* 1925'de Çek bilim insanı B.Hrozny kazılar yaptı. Bir köylünün verdiği bilgi üzerine "Hacı Mehmet Ağa'nın Tarlası" nda (Karum) binden fazla tablet ortaya çıkardı.

* 1948 yılında Prof.Dr.Tahsin Özgüç başkanlığında kazılar başlatıldı. (1952) yılı dışında kesiksiz günümüze kadar devam etmiştir.



Hrozny'nin Kazısından Görünüm



Hrozny ve Ekibi

Kültepe Orta Anadolu'da tahribe uğramış en büyük höyüklerdendir.

Tepe (Kaniş) daire şeklinde olup, 500 m çapındadır. Karum'dan yüksekliği ise 20 m.dir. Tepenin yüksek kenarları altında Roma ve Hellenistik çağı şehir suru vardır.

En eski yerleşim höyükte olup, Eski Tunç Çağına aittir. Onun üstüne kurulan Koloni yerleşimi hem Kaniş hem de Karum'da mevcuttur. Karum'da koloni üstünde yerleşim yoktur. Kaniş'te

Höyük Geç Roma Çağında terk edilmiş, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı zamanında bir harabe olarak kalmıştır.



EĞİTİM AMAÇLI

KULLANIM İÇİNDİR

KÜLTEPE TABAKALARI

<u>Kaniş Yapı Katları</u>	<u>Karum-Kaniş Yapıkatları</u>	<u>Kültürler</u>
1-2	-	Roma
3	-	Hellenistik
4-5	-	Geç Hitit
6	Ia	Koloni
7	Ib	"
8	II	"
9	III	"
10	IV	"
11a,b-12-13	-	Eski Tunç Çağı III
14-15-16-17	-	Eski Tunç Çağı II
18	-	Eski Tunç Çağı I

Karaev Köyü



KARUM

KANIŞ

KÜLTEPE KANIŞ KARUM



Wârşama Sarayı

Büyük Saray

KÜLTEPE
KANIŞ

Kaniş Krallığının merkezi Kaniş kentinin aşağı kesiminde oturanların çoğunluğunu yerliler oluşturuyordu. Kazılarda büyük tüccarların yaşadığı kesimi, büyük kapital sahiplerinin mahalleleri ortaya çıkartılmıştır. Ticarete katılmayan, arşivleri olmayan yerli halkın mahalleleri henüz büyük boyutta kazılmamıştır. Yapılan kazılarda henüz Karum'un idare merkezi, mahkeme yapısı ve idari arşivleri bulunamamıştır.

Bu dönemde Önasya'da böylesine bir ticaret merkezi yoktur. Dönemin iki büyük ülkesinin anlaşması sonucunda bu ticaret merkezi oluşmuştur: Assur ve Anadolu. Sistemin kurulmasını isteyen Assur devleti; buna izin veren Anadolu şehir beyleridir.

Assur ile Anadolu arasındaki ticaretin temelini Assur'dan kalay ve dokuma ürünleri alımı; karşılığında Anadolu'dan Assur'a gümüş ve altın dışsatımı oluşturuyordu. Bakır dışsatımı bilinmektedir. Ancak, bakır ticaretinin Kaniş Karum dışında bir başka Karum'dan gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Kaniş Karumunda ticaretle uğraşan kadınların varlığı bilinmektedir. Assurlu tüccarlar Assur'daki merkezlerine hanımlarının bırakmakta, Karum'da Anadolu bir kadın ile evlenerek buradaki dükkandan ticari faaliyetlerini yürütmekteydiler. Bu tür evlilikler anlaşma ile yapılır, kadın hakları anlaşma ile belirlenirdi.

Anadolu ve Assur arasındaki uzun ve tehlikeli yolda ticaret eşeklerden oluşan kervanlarla gerçekleştirildi. Tüccarın ya da firmanın birkaç eşekli kervanlarla yola çıktığı, daha sonra bunların birleşerek büyük kervanlar oluşturdukları anlaşılmaktadır.

Uzun yol tehlikelerle dolu olmalıdır. Bir metinden bu konu hakkında bilgi alıyoruz:

“... tepenin üstünde pusuya yatmış kara bir köpek, dağınık kervanları bekliyor; gözleri iyi insanları kolluyor”



Kultepe Karumu'nun Temsili Görünümü

Anadolu ile yapılan ticarete Assurlu tüccarların tunç alaşımında kullanılan kalayın getirilmesinden %100 den fazla kazanç sağladığı bilinmektedir. Alıcının borçlanması durumunda ise %30 oranında faiz elde ediliyordu.

Ticaret merkezlerinin yer aldığı kentlerde Anadolu kralları gelen mallardan belli oranlarda vergi alıyorlardı.

Örneėin dokumalardan %5; kalaydan %3 oranında vergi alıyorlardı. Ayrıca, kervan yolunun geçtiği bölgeledeki başka beylere %10 oranında yol vergisi ödeniyordu. Beylerin demir ve değerli taşları doğrudan kendilerinin satma yetkisi de vardı. Bu durumlar, tüccarların vergi kaçakçılığı yapmasına ve kaçak mal getirmelerine yol açıyordu. Bu tür eylemleri yapan tüccarlara ceza verildiği metinlerden bilinmektedir:

“....kaçak mallar yakalandı; saray Puřu-ken adlı tüccarı hapse attı. Gardiyanlar çok uyanık. Bütün ülkelere kaçakçılık bildirildi ve nöbetçiler kondu. Dikkat ! Kaçakçılık yapmayın!”



Mama Kralı Anum-Hirbi'nin Kaniş Kralı Warşama'ya Mektubu

Anum-Hirbi'nin Kaneş Kralı Warşama'ya Mektubu

“Sen bana şöyle yazmışsın: Taişamalı benim kölemdir, ben onu sakınleştiririm. Fakat sen kölen Sibuhalı'yı yatıştırabiliyor musun? Taişamalı senin köpeğin ise, o nasıl oluyor da diğer hükümdarlara karşı bağımsız gibi davranabiliyor? Benim köpeğim Sibuhalı diğer hükümdarlara karşı istediği gibi davranıyor mu? Taişamalı aramızda neredeyse üçüncü kral mı olacak? Benim düşmanım beni yendiğinde Taişamalı benim ülkeme saldırdı, 12 kentimi yıkıp, sığır ve koyunlarımı yağmaladı”

EĞİTİM AMAÇLI

KULLANIM İÇİNDİR